

De competentieset van muzikanten

Gestaalde mariniers

Het project Forever27, een hommage aan de Club van 27, met studenten van de Rockacademie foto: Sophie Driebeek

Wat moet je als muzikant allemaal kunnen om je eigen broek op te houden? En lukt dat beter na het doorlopen van een beroepsopleiding? Alexander Beets, onder meer hoofddocent aan de Business Rockacademie, heeft het op een rijtje gezet.

tekst: Alexander Beets

In 2021 viert de Fontys Rockacademie haar 21-jarig bestaan en daarmee haar volwassenheid. De opleiding was de eerste hbo-bacheloropleiding in Europa en had de mogelijkheid om een nieuw curriculum samen te stellen, zonder daarbij rekening te moeten houden met het curriculum van kunstvakopleidingen en conservatoria.

Niet dat klassieke onderdelen van bestaande muziekopleidingen geen rol speelden. Omdat instrumentbeheersing, vakinhoudelijke kennis en communicatie nodig zijn om als muzikant te functioneren, vormen ze uiteraard een belangrijk deel van de curriculuminhoud. Maar dat is slechts een deel van het curriculum. De letter b in hbo staat voor beroepsopleiding, wat inhoudt dat je na het behalen van je diploma startbekwaam moet zijn. Dat betekent dat je over voldoende kennis, vaardigheden – waaronder netwerkvaardigheden – en visie beschikt om geldstromen te kunnen genereren. Geldstromen die voldoende zijn om in je eigen levensonderhoud te voorzien, reserveringen te doen voor later, te investeren in materialen en in de ontwikkeling van je carrière en om je te verzekeren tegen bepaalde risico's. Het is dus zaak kennis en inzicht te hebben in de diverse geldstromen die er rondom muziek te vinden zijn.

Geldstromen en de rol die je moet spelen

Een muzikant (en soms ook componist) kan geldstromen ontvangen uit:

- Live performen

- Studio-opdrachten en producties
- Lesgeven
- Online muziekexploitatie
- Fondsen en subsidies
- Het vervullen van aanpalende rollen als boeker of manager
- Geld uit rechten (Buma/Stemra/Sena/Norma)
- Geld uit sponsoring
- Geld uit merchandising

Hierbij moet je goed kijken naar het type carrière dat je ambieert en in wat voor soort aanvullende rollen je actief kunt en wilt zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- Sessiemuzikant met eigen opnamefaciliteiten
- Bandleider met eigen boekingsactiviteiten
- Een eigen label voor contentexploitatie
- Een eigen festival
- Een eigen theatertournee waarin je als producent optreedt
- Een 'center stage artist' die zijn eigen exploitatie, branding en sponsoring ter hand neemt

Hoewel het carrièrepad van iedere artiest uniek is, moet je als opleiding een curriculum bouwen waarin studenten in vier jaar tijd een traject doorlopen dat startbekwaamheid garandeert. Daarnaast is de arbeidsmarkt voor musici zeer snel veranderd door technologische ontwikkelingen, zodat een curriculum een bepaalde mate van flexibiliteit en actualiteit moet hebben. De rockacademie heeft daarom altijd ingezet op intensieve samenwerking

met marktpartijen. Zo treden er veel gastsprekers op, worden er projecten geïnitieerd met het werkveld en is er een docenten-team samengesteld dat zelf ook actief is in de muziekindustrie en een eigen relevant netwerk heeft.

Succesvol pionierscurriculum

Omdat de rockacademie pionierde, bestond er geen vastomlijnd idee over de inhoud van het curriculum. Zo zijn op basis van de kwalificatie ‘startbekwaamheid’ diverse nieuwe vakken en modules ontwikkeld, die nu nog steeds onderdeel uitmaken van het curriculum. Samen met het werkveld werden modules ontwikkeld als:

- Boekhouding voor musici
- Podia en programmering
- Contractanalyse
- Professionele muziekcommunicatie
- Artist Development
- Online marketing en analyse
- Fondsen en subsidies
- Structuur en werking van de muziekindustrie
- De kunst van cultuurmarketing (NIMA-A)

Bij elkaar maken deze vakken onderdeel uit van het kennisonderwijs en moet iedere student dat met een voldoende afsluiten omdat de rockacademie vindt dat dit de minimale non-muzikale bagage is. Daarnaast moeten alle studenten een carrièreplan maken waarin ze hun ambities beschrijven, direct gekoppeld aan een drietal uitgewerkte product-marktcombinaties, huidig en gewenst netwerk, verdien capaciteit en financiële doorrekening voor de eerste drie jaar. Bij veel traditionele kunstvakopleidingen is in het curriculum inhoud gegeven aan het ‘ondernemerschap’. Bij de rockacademie is het aanleren van ‘de ondernemende houding’ iets dat gedurende de gehele opleiding op allerlei manieren in het curriculum verweven is. Het blijkt dat de studenten de meerwaarde

van deze visie, vakken en inhoud ook waarderen. Uit het alumnionderzoek in 2017 kwam naar voren dat 85% van de afgestudeerden binnen 6 maanden na het ontvangen van het diploma in staat was zijn eigen broek op te houden. Dit meestal door in meerdere rollen als zzp’er een ‘sober’ verzamelinkomen te genereren, overigens met inzet van beduidend meer uren dan de 40-urige werkweek.

Wat wil de overheid?

Het ministerie van OCW presenteerde in 2019 de nieuwe competentieset-Muziek die voor alle opleidingen de leidraad in hun curriculum moet vormen. Hierin staat het volgende benoemd:

1. Ambachtelijk vermogen: de student beschikt over een breed scala aan vakinhoudelijke kennis en vaardigheden en past deze toe in uiteenlopende muzikale contexten.
2. Creërend vermogen: de student geeft vanuit een eigen artistieke visie en doelstelling vorm aan een muzikale uiting.
3. Omgevingsgerichtheid: de student signaleert ontwikkelingen in de (inter)nationale beroepspraktijk en samenleving en positioneert zichzelf en zijn werk ten opzichte hiervan.
4. Vermogen tot onderzoek en ontwikkeling: de student evalueert de eigen artistieke prestaties en gebruikt hiervoor reflectie en onderzoek op de ontwikkeling van de eigen identiteit, het eigen handelen en werken, inclusief dat van anderen, om zo die artistieke prestatie voortdurend te verbeteren.
5. Communicatief vermogen: de student interacteert effectief binnen uiteenlopende beroepscontexten en zet hierbij passende communicatievormen en -middelen in.
6. Organiserend vermogen: de student geeft werksituaties en netwerken duurzaam vorm waardoor hij (zijn)

ambities kan verwezenlijken.
7. Didactisch vermogen: de student maakt gebruik van de eigen muzikale kennis en vaardigheden om de muzikale ontwikkeling of prestaties van anderen te faciliteren.

Op zichzelf is er niets mis met deze competentieset, maar hij adresseert niet de uitdagingen van vandaag. OCW vertrekt vanuit de visie dat de banen van de toekomst nu nog niet bekend zijn en we studenten in meer generieke kaders moeten ontwikkelen zodat ze in de toekomst relevant kunnen blijven. Het sorteert ook voor op het gegeven dat een opleiding in de muziek niet hoeft te betekenen dat je altijd in de muziekindustrie actief zult blijven, terwijl studenten en alumni zeker de ambitie hebben om dit zo lang mogelijk te doen.

Wat is de realiteit?

De realiteit van vandaag is voor een muzikant best taai omdat:

- Platenmaatschappijen als ze investeren in jou als artiest voor langere tijd een serieus aandeel willen hebben in alle geldstromen en daarmee je eigen verdien capaciteit verkleinen.
- De verdien capaciteit voor een muzikant zowel in het theater als op een poppodium erbarmelijk is, doordat de podia steeds meer eigen kosten aftrekken van de recette voordat er een partage split met de artiest plaatsvindt.
- Een deel van de inkomsten uit merchandising rondom een concert moet worden afgedragen aan het podium.
- Er nauwelijks meer fysieke cd’s worden gekocht terwijl online streaming niet of nauwelijks iets oplevert tenzij je een hit hebt.
- Er voor muziekdocenten steeds minder muziekscholen zijn en deze scholen liever met zzp’ers werken tegen een zeer matig

uurtarief. Ze mogen tegen weinig rechtsbescherming hun ‘dienst’ aanbieden met een marge voor de faciliterende muziekschool.

Een muzikant moet als een kameleon in meerdere muziek-gerelateerde rollen actief zijn en daarmee een samengesteld inkomen genereren. Dat inkomen is iedere maand anders en biedt weinig zekerheid voor de toekomst, met name omdat je geacht wordt dit in de rol van zzp’er te doen.

OCW wil dat deze slechte arbeidsmarktpositie van kunstenaars verbeterd wordt. Er is inmiddels een arbeidsmarktagenda opgesteld en ook de Kunstenbond zit aan tafel om de belangen van de (podium)kunstenaars

zo goed mogelijk te behartigen. De Fair Practice Code met daarin fair pay is een ‘hot topic’. Daar staat tegenover dat het Fonds Podiumkunsten gekort wordt in haar budget en het nog onduidelijk is of gemeenten en provincies voldoende subsidie willen reserveren voor cultuur en muziekeducatie.

Tegen deze achtergrond kan de competentieset van een muzikant bijna gelijk worden gesteld aan die van de meest getrainde en gestaalde marinier. Hij moet onder erbarmelijke en snel veranderende omstandigheden met weinig middelen op onbekend terrein 24 uur per dag, waar dan ook, in staat zijn een topprestatie te leveren in de komende 50 jaar. Als opleiding

heb je dan best een uitdaging om daar een curriculum voor te bouwen en studenten te selecteren die vanuit hun enorme intrinsieke motivatie succesvol worden in het realiseren van hun eigen dromen en ambities. Gezien de nog steeds zeer bescheiden culturele ambities van de overheid en de slechte arbeidsmarktpositie van musici, zou de generieke competentieset van OCW wel eens de meest realistische en toekomstbestendige kunnen zijn.

Drs. Alexander Beets, Hoofddocent Business Rockacademie –
Voorzitter vakgroep muziek Kunstenbond – Uitvoerend
muzikant / Internationaal Jazz musicus

- ingezonden mededeling -